

Mojca M. Peternel

Gorska moda 19. stoletja

Beseda moda navadno asociira na ženske, ki pa jim v 19. stoletju šport še zdaleč ni predstavljal običajne aktivnosti. Še več. Ženskam iz višjih slojev je bilo takrat še vedno prepovedano ukvarjati se s športom, saj so se bali, da bi to škodovalo njihovi plodnosti.

V poznem 19. stoletju so se aristokratkinje lahko udeleževale le omejenega števila športov. Med njimi so bili tenis, krokét in lokostrelstvo. Njihova športna oblačila so obsegala vse do gležnjev s spodnjicami, velikih klobukov in finih rokavic. Ženske niso bile prisotne niti na prvih sodobnih olimpijskih igrah leta 1896.

Prva nezaslišana senzacija v gorskih športih se je zgodila leta 1808, ko se je Marie Paradis kot prva ženska povzpela na Mont Blanc v Franciji. To je storila v volneni obleki do gležnjev, s spodnjimi hlačami, tankimi čevlji in tančico. Henriette d'Angeville velja za prvo žensko alpinistko, ki je leta 1838 kot druga ženska stopila na Mont Blanc. Celotno pot je prehodila sama, oblečena v številne podložene spodnjice in zgornje krilo. Nekateri so jo slavili, vendar je bila deležna več kritik zaradi neprimerne načina oblačenja kot pohval zaradi športnih uspehov, čeprav se je po Mont Blancu povzpela na več kot dvajset drugih gora.

Alpinistke so se v 19. stoletju soočale z enakimi nevarnostmi in izzivi kot njihovi moški kolegi. Zaradi družbenih konvencij pa so morale to početi v oblačilih, ki so njihovo nalogo še dodatno oteževala. Ženske, ki so nosile hlače, so bile včasih izključene iz družbe in celo kaznovane ali zaprte. Da na Slovenskem ni bilo

ko je bilo vse golo zaradi velikega požara. Bivak je nastal leta 2012, znameniti sod pa je bil prinesen leta 2017. Ker se hribovci hitro zblížamo, sem ga zaprosil, ali lahko malce opazuje moja macesna, kako se barvata. Dan pred 1. novembrom sem ga poklical in pobaral, v kakšnem stanju sta moja lepotca. Janez je dejal, da se sicer barvata, toda očitno ne bosta najlepša zaradi suše.

Janezov bivak na Golteh
Foto Franci Horvat

Ker se je bližalo slabo vreme, sem se odločil, da pred odhodom na pokopališče skočim še k bivaku. Pripekljal sem sem se do Alpskega vrta in s hitrimi koraki odhitel mojim "Nebeškim poljanam" naproti. Res je pri Janezovem bivaku le malo ravnega terena, toda kraj je vseeno nebeški in z obilo pozitivne energije. Ker je veter razpihal meglo, je bila vidljivost solidna. Časa je bilo na pretek, zato sem poleg fotografiranja malce razmišljal o smislu življenja in minljivosti. Kar primerno dnevu, ko se spominjamo preminulih. Pred kratkim sem slišal zanimive besede kolega: "Imamo običajno veliko dni, ki so dolgi 24 ur, toda samo dva sta krajša, rojstvo in smrt." Prvega se veselimo, na drugega pa običajno nimamo vpliva. V gorah sem izgubil veliko hribovskih prijateljev, tudi sam sem že bil na tem, da se poslovim v Mrzli gori. Med najbolj boleče sodi mnogo prerana smrt Tineta Miheliča pod Pihavcem.

Ko sem odsanjal svoje misli in napravil še nekaj ponsnetkov, so začeli prihajati obiskovalci Janezovega bivaka. Z napolnjenimi baterijami sem še malo pokramljal, nato pa počasi sestopil do avta. ●

Henriette d'Angeville v oblačilih, ki jih je leta 1838 sama zasnovala. Vir Wikipedija

nič drugače, se v knjigi *Iz mojega nahrbtnika* spominja Janko Mlakar: "Ako se je kdo na ulici prikazal v planinski opremi, so gledali za njim, se smejali kratkim hlačam, ki so jih takrat nosili samo mestni otroci, ter se čudili dolgi palici in nahrbtniku. Gorje pa ženski, ki bi se bila pokazala v javnosti v hlačah ali celo z golimi kolena! Hlače in njeno posestnico bi bili odpeljali na opazovalnico, gola kolena bi bila pa šla v Begunje pokoro delat za javno pohujšanje." Konec 19. stoletja so nekatere alpinistke nosile široko krojene hlače, nabrane pri gležnjih, in sicer pod nekoliko skrajšanim krilom. Veljale so za simbol ženske osvoboditve in bile kritizirane kot uporniški znak proti moški avtoriteti. Pozneje so bile bluze skrajšane pod kolena in kombinirane s podkolen-skimi nogavicami. Ta oblačila so ženske nosile pri različnih športih, kot so gimnastika ali gorski športi. Vendar so bile obleke do leta 1920 običajna oblika ženskih plezalnih oblačil, saj se dame niso želele izpostavljati kritikam in družbeni izključenosti.

O koristnem kosu oblačil za ženske je konec 19. stoletja pisal neki G. D., sicer član Nemško-avstrijskega planinskega društva. V želji, da bo v prihajajoči "potovalni" sezoni postal koristen kos oblačila ženi ali hčerki članov, je v uradnem glasilu društva podrobno opisal oblačilo, ki ga je sam zasnoval. Po besedah pisca so bila namreč ženska oblačila tistega časa povsem neprimerna za gorske ture in prečka-

nje ledenikov. Po njegovem je priporočljivo, da so si ženske omislile dobro in široko spodnjo haljo iz lodna, ki so jo od spodaj do razkoraka na hrbtni in sprednji strani razprle, na sprednji levi strani od razkoraka navzdol prišile približno šest ploščatih gumbov, na desni strani pa so bile ustrezne gumbnice. Pri zadnjih dveh delih je bilo treba narediti obratno. V spodnji rob vsakega dela so morale všiti nekoliko daljši trak, ki se ga je pripelo na sredino, tako da je bilo mogoče vsak del posebej zašiti. Z zapenjanjem obeh sprednjih in obeh zadnjih strani skupaj je nastala navadna spodnja halja, ki jo je bilo lahko z zapenjanjem sprednjega dela na zadnji del ter z zavezovanjem takoj spremeniti v toplo in udobno hlačnico.

Če ga je sešila katera od takratnih gorohodk, ne vemo, dejstvo pa je, da zapis poleg mode med vrsticami kaže, da je v tem času ženska počasi že postajala neizbežen del vzpetega sveta. ●

Ženska moda v gorah okoli leta 1900
Vir Salzburgmuseum.at

